

Nr 121.

Av herr **Lindhagen**, om ändrad lagstiftning rörande bevisning inför rätta.

Ett bland de bedrövligaste kapitlen i riksdagens lagstiftningsarbete på senare tider är bevisningslagens oavbrutna olycksöde. Sedan nya lagberedningen enligt uppdrag utarbetat förslag till lag angående bevisning inför rätta jämte därmed sammanhängande författningar samt högsta domstolen underkastat förslaget grundlagsenlig granskning, avläts proposition i ämnet till 1893 års riksdag. Frågan föll då i följd av andra kammarens avslag. År 1894 begärde emellertid riksdagen i anledning av väckta motioner att förslag till lag angående bevisningen inför rätta måtte ånyo framläggas. En ny proposition kom därefter till 1897 års riksdag, men detta förslag rönt samma öde som det år 1893 framlagda förslaget.

Redan 1898 återkom riksdagen med en framställning om förbättrad lagstiftning rörande vittnesbevisning, varefter Kungl. Maj:t år 1902 återkom med en proposition om bevisningslag, vilken i stället för att såsom enligt de tidigare förslagen erhålla formen av en fristående lag införlivades med rättegångsbalken genom att inrymmas i dess 17 kapitel. Nu enade sig båda kamrarna om lagstiftningen såsom sådan. Alla voro överens om dess behövlighet särskilt för de många nyttiga föreskrifter den innehöll i sina detaljer. Emellertid uppstod en annan stötesten. Inom andra kammaren gjorde sig den synpunkten gällande, att den nya lagstiftningen icke borde genomföras annat än i samband med sådan ändring i 23 kap. 2 § rättegångsbalken, att nämnden finge sig tillerkänd ökad befogenhet vid fällande av dom. Det ifrågasattes nämligen att då nu endast en enhällig nämnd kan överrösta härads hövdingen skulle nämnden falla domen när minst $\frac{3}{4}$ av densamma voro från härads hövdingen skiljaktiga och om en mening ense. Kamrarna stannade i olika meningar om denna sak och därpå strandade saken igen. Vid 1903 års riksdag återkom förslaget motionsvis men fick samma utgång i följd av att med lagen sammankopplades den förenämnda minimala utvidgningen av häradsnämndens befogenhet. Andra kammaren ansåg detta vara vida viktigare än själva lagen och första

kammaren ansåg faran av ett sådant stadgande så stor, att den ej uppvägdes av gagnet av den så länge saknade lagstiftningen.

Ett ytterligare försök gjordes år 1905 att söka tillvarataga de viktigaste bestämmelserna i förslaget, som avsågo att giva erforderliga föreskrifter i ämnen, där man nu till stor olägenhet saknar all lagstiftning. För detta ändamål föreslogs en lag innefattande vissa bestämmelser om bevisning inför rätta, upptagande stadgandena om bestämmande av skadestånds belopp då skadans omfång ej är fullständigt utrett, om sakkunnige, om bevisning genom handlingar och om besiktning eller syn ävensom föreskrifterna om huru ed skall avläggas av person, som ej förstår svenska språket, av stum person och vissa bekännare av icke kristen troslära. Detta förslag avstyrktes av lagutskottet, varemot reservanter från båda kamrarna förordade till antagande dels en lag angående bestämmande av skadestånd i visst fall, dels en lag angående bevisning genom sakkunnige och dels en lag angående skyldighet att inför rätta förete skriftlig handling jämte ett par följdöföfattningar. Denna reservation antogs av första kammaren, men saken föll fortfarande i andra kammaren.

Vid 1907 års riksdag blev det av 1903 års lagutskott tillstyrkta förslaget motionsvis ånyo framlagt men saken föll även nu på grund av kamrarnas olika uppfattning om behövligheten tillika av en utvidgad befogenhet för häradsnämnden. Vid detta tillfälle var det dock nära därhän att saken gått igenom, i det att omröstningen i tvistefrågan inom första kammaren gav 64 röster för avslag mot 56, vilka för den goda sakens skull ej hade något emot att gå andra kammaren till mötes.

För utnyttjande av denna ljusning, väcktes 1908 av tolv jurister i andra kammaren — alla i detta ämne väckta motioner ha framkommit i denna kammare — en motion, däri hemställdes, att riksdagen ville för sin del antaga de i ämnet av lagutskottet vid 1907 års riksdag tillstyrkta lagförslag, nämligen:

- 1:o) lag om ändring i vissa delar av rättegångsbalken;
- 2:o) lag om ändrad lydelse av 5 kap. 1 § ärvdabalken;
- 3:o) lag om ändring i 14 kap. jordabalken;
- 4:o) lag om ändring i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar;
- 5:o) lag om ändrad lydelse av 49 § utsökningslagen; samt
- 6:o) lag om ändrad lydelse av 4 och 6 §§ i lagen den 6 mars 1899 om handräckning åt utländsk domstol.

Uti det förstnämnda lagförslaget ingick också den omtvistade ändringen uti 23 kap. 2 § rättegångsbalken rörande häradsnämndens befogenhet. Härom yttrade motionärerna följande: »För vår del anse vi, att en

dylik utvidgning av nämndens befogenhet ej har något med bevisningslagen att skaffa och är för densamma betydelselös. Det saknas därför fog enligt vår mening för att sammankoppla dessa frågor. Men å andra sidan synes det oss uppenbart, att den ifrågasatta utvidgningen av nämndens befogenhet bör ur praktisk synpunkt ej kunna ingiva några som helst farhågor. Betydelsefullt är däremot att få gällande kraft åt huvudförslaget detaljbestämmelser. Avsaknaden därav gör, att en mängd parter årligen gå miste om sin rätt eller få övervinna stora svårigheter för att skaffa sig rättvisa.»

Även denna gång föll saken på frågan om häradsnämndens befogenhet och sedan har den ej blivit återupptagen, då företaget syntes hopplöst.

Emellertid kvarstår lika fullt det stora behovet av den ifrågavarande lagstiftningen och avsaknandet därav gör, såsom 1908 års motionärer uttryckte sig, att en mängd parter årligen gå miste om sin rätt eller få övervinna stora svårigheter för att skaffa sig rättvisa. Man kan också möjligen hoppas, att gammalt rättshaveri och ogrundade farhågor kunnat blekna bort och lämnat utrymme för ett mera fruktbart beaktande av själva huvudsaken. I likhet med den i 1908 års motion uttalade uppfattningen tror jag fortfarande det praktiskt taget vara tämligen betydelselöst, om spørsmålet rörande nämndens befogenhet löses på sätt första eller andra kammaren tidigare hävdade. Men det måste i alla fall framhållas, att sammankopplingen mellan bevisningslagen och nämndens ifrågasatta vidgade befogenhet icke är av några verkliga sakförhållanden påkallad. Det rationellaste är därför, enligt min mening, att nu släppa denna sak, helst frågan om en ny domstolsorganisation ryckt oss närmare samt den så kallade fria bevisprövningen nu ännu mera blivit en verklighet genom domstolarnas praxis. Det fruktade stadgandet i det föreslagna kapitlet i bevisningen inför rätta innefattas i dess 1 § som lyder: då dom skall fällas, överväge rätten alla skäl och omständigheter, som till stöd för parternas uppgifter förekommit; och pröve på grund därav vad i målet bör hållas för sant. Detta gäller faktiskt redan oavsett den gamla kvarstående bestämmelsen: »Två vittnen äro fullt bevis, däri de samstämman; ett vittne om själva målet gälle ej mer än för halft bevis.» Allt övrigt i det vidlyftiga lagförslaget innefattar endast nyttiga praktiska föreskrifter, som rättskipningen behöver för att kunna fylla sin uppgift. För övrigt har för att tillmötesgå betänkligheterna i lagförslaget i alla fall under 17 kap. § 29 bibehållits ett så lydande stadgande: »Två vittnen vare om det, vari de sammanstämman, fullt bevis, där ej omständigheter förekomma, som förringa tillförlitligheten av deras berättelse». Berörda be-

gränsning i två sammanstående vittnesmåls beviskraft kan väl ej anses annat än rimlig och i praxis tillämpas detta redan nu.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen ville för sin del antaga ovannämnda rörande bevisning inför rätta och därmed sammanhängande ämnen uppgjorda och senast år 1908 för riksdagen framlagda författningsförslag, helst dock med utslutande av den i 23 kap. 2 § rättegångsbalken ifrågasatta ändringen, eller, om detta ej kan bifallas, hos Kungl. Maj:t begära framläggande av förslag i ämnet.

Stockholm den 26 januari 1915.

Carl Lindhagen.